

ГОДИШНИНИ И ЮБИЛЕИ / ANNIVERSARIES AND JUBELEES

ПРОФ. Д.Ф.Н. АННА ЧОЛЕВА-ДИМИТРОВА НА 65 ГОДИНИ – ЕДНА НАУЧНА КАРИЕРА, ОТДАДЕНА НА ОНОМАСТИКАТА

PROF. DR. SC. ANNA CHOLEVA-DIMITROVA TURNS 65 – A SCIENTIFIC CAREER DEDICATED TO ONOMASTICS

На 22 април 2022 г. проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова, дългогодишен сътрудник на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, чества своята 65-годишнина. Тя е ръководител на Секцията по ономастика и има основна заслуга за запазването и развиването на традициите в това научно направление в Института. Анна Чолева-Димитрова е родена в София през 1957 г., където получава средното си образование. По-късно тя учи в специалността „Българска филология“ (1976–1981) в най-старото висше учебно заведение у нас – Софийския университет „Св. Климент Охридски“, и се дипломира като „магистър“ с дипломна работа на тема „Проблеми на личните имена у българите“ под ръководството на академик Михаил Виденов. В периода 1983–1987 г. е докторантка в Института за български език, секция „Ономастика“, а неин научен ръководител е изтъкнатият учен проф. д.ф.н. Йордан Заимов. През 1988 г. тя успешно защитава своя дисертационен труд „Местните имена в Радомирско“ и придобива научната степен „кандидат на науките“. През 2018 г. Анна Чолева-Димитрова защитава дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“ на тема „Местни и родови имена от Царибродско“.

Анна Чолева-Димитрова започва да сътрудничи на Института за български език още през 1982 г. като филолог-специалист в Групата за издаване на старобългарски паметници, създадена от проф. д.ф.н. Й. Заимов. Научната кариера на Анна Чолева-Димитрова преминава изцяло в секция „Ономастика“, където последователно заема длъжностите „филолог-специалист“ (1987–1988), след защитата на дисертацията си тя заема длъжността „научен сътрудник II степен“ (1989–1993), „научен сътрудник I степен“ (1993–2003), „доцент доктор“ (2003–2011) и „професор“ (2011 – досе-

га). От 2004 г. до момента Анна Чолева-Димитрова е ръководител на Секцията по ономастика в Института за български език.

Основна роля за утвърждаването на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова като ономаст безспорно има нейният научен ръководител – голям ерудит и учен с международно признание. Съществен принос за нейното израстване като изследовател имат и специализациите, които тя има възможността на осъществи при някои от най-утвърдените специалисти в Европа, както и участието ѝ в редица международни проекти. През 90-те години на 20. век след падането на желязната завеса Анна Чолева-Димитрова последователно специализира в Международния център по ономастика към Католическия университет (Лувен, Белгия) по покана на проф. Вили ван Лангендонк (1993); следва тримесечна специализация в Университета „Кристиан-Албрехт“ (Кил, Германия) по покана на проф. д-р Фридрих Дебус (1995); скоро след това тя прекарва шест месеца като гост-учен на Университета в гр. Регенсбург, Германия, по покана на проф. Албрехт Гройле. По време на тези свои специализации Анна Чолева-Димитрова работи главно в областта на европейската антропонимия, както и на микротопонимията. В началото на 21. век Анна Чолева-Димитрова е партньор в няколко европейски проекта: „Vergleichende Analysen zur Genese der Bayerischen und Bulgarischen Oikonymie“ (2005–2006) съвместно с Университета на Регенсбург, Германия; „Dante“ (2007) – международен проект на общината на Равена, Италия, където получава наградата „Dantesco“; „Danubius“ (2007–2009) – международен проект с участието на седем държави от Европа; „EMBARK (Enhance Manuscriptorium through Balkan Recovered Knowledge)“ – проект, подкрепен от Европейската комисия в рамките на Програмата „Култура 2007–2013“.

Проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова неизменно ръководи изпълнението на проектите на Секцията по ономастика към Института за български език в сферата на топонимията и антропонимията. Сред по-важните от тях са: „Електронна база данни на българската топонимия“ (2007–2013), в чиито рамки се изгражда научноприложен информационен продукт; „Топонимията на Западна България – свидетелства за национална идентичност“ (2014–2017). Тя ръководи и една от темите „Следи от тракийския език в българската ономастика“ в рамките на общоакадемичния проект на Българската академия на науките „Траките – генезис и развитие на етноса, културни идентичности, цивилизационни взаимодействия и наследство от древността“ (2015–2000). Сред най-новите проекти се откриват „Мода на личните имена в българските градове“ (2018–2020), в рамките на който се осъществяват системни наблюдения върху личните имена на новородените деца в най-големите градове на България; „Личните имена в България в началото на XXI век“ (2019–2023) и „Български топонимен речник“ (2019–2023), чиято цел е изработването на еднотомен топонимен речник, включващ селищни, местностни и водни имена, както и някои названия на кул-

турноисторически обекти с национално значение, намиращи се в сегашните граници на България.

В своята научна кариера Анна Чолева-Димитрова се занимава изключително с изследвания в областта на ономастиката: микротопонимия, ойконимия, хидронимия, антропонимия, социоономастика, тракийска ономастика, стандартизация на географските имена, но нейните интереси се простират и до етимологията и историята на българския език. В богатата ѝ библиография има значими за науката монографии, научни статии и студии, както и множество научнопопулярни публикации и участия в медиите.

На българската топонимия и микротопонимия са посветени някои от монографиите на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова. Сред тях са следните заглавия: „Местните имена в Радомирско (2009)“, „Местните имена в Софийско. Историко-етимологичен речник“, ел. версия (2011)“, „Местни имена от Трънско в документи от края на XIX век“ (2014)“, „Местни и родови имена от Царибродско“ (2019)“, и редица статии и студии.

На проблемите на българската хидронимията са посветени трудовете ѝ: „River Names in the Iskar Water Catchment“ (2019)“, и „Хидронимите в басейна на р. Струма“ (под печат).

Друга основна тема в научното творчество на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова е българската ойконимия – системата от селищните имена. На нея също са посветени множество публикации, в които се изследват названията на селищата в различни части на страната – Благоевградско, Босилеградско, Петричко, Санданско, Софийско, Трънско, както и нейният хабилитационен труд, публикуван под заглавие „Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник“ (2002)“, в който за пръв път се правят редица ценни теоретични обобщения за системата от селищните имена у нас.

Проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова се занимава активно и с изследване на родовите имена у българите, като в две поредни свои студии тя засяга различни аспекти на проучването на този клас оними. Наблюденията си тя обобщава и доразвива в своята докторска дисертация „Местни и родови имена от Царибродско“ (издадена през 2019)“. Този труд се нарежда сред важните достижения на теоретичната ономастика у нас в последните години. В него авторката детайлно разгръща теорията за антропонимната реконструкция въз основа на корпуси с микротопоними и родови имена от територията на бившата Царибродска околия, останала извън днешните ни държавни граници. Чрез прилагането на практика на метода на антропонимната реконструкция са извлечени и реконструирани ценни данни за българската историческа антропонимия и историята на нашия език.

Редом с тези традиционни сфери на ономастиката проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова работи интензивно и в полето на социоономастиката, една по-модерна научна област. В множество свои самостоятелни трудове

и най-вече в трудовете в съавторство с различни колеги тя публикува актуални наблюдения върху тенденциите при избора на личните имена и развитието на българската личноименна система в най-ново време, както и върху социалните фактори, влияещи върху техния избор. Това са двете монографии „Съвременната българска антропонимна система (Мода на личните имена)“ (2015) (в съавторство с Борян Янев) и „Мода на личните имена в българските градове“ (2021) (в съавторство с Мая Влахова-Ангелова и Надежда Данчева) и редица статии и студии в български и чужди списания.

По време на своя дългогодишен научен път проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова е участвала в множество научни форуми у нас и в чужбина, включително и с пленарни доклади. Тя е член на програмните комитети на редица конференции, организатор на два форума, посветени на годишнини от рождението на нейния учител и вдъхновител – проф. д.ф.н. Й. Заимов.

Значителна е дейността на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова и като научен редактор, а сред по-важните трудове, редактирани от нея, са: тематичният брой под надслов „Dynamics of the Anthroponymic System“, бр. 56 (2021) на сп. „Онома“ – орган на Международния комитет по ономастика; сб. „Слъдовати достойте. Доклади от международната ономастична конференция „Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век“ (2021); „Български водопис. Буква С“ (2021) и др.

Освен като учен ономаст проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова се е доказала и като преподавател, и като търсен експерт. От 2015 г. насам тя е щатен преподавател в Югозападния университет „Неофит Рилски“ към Правно-историческия факултет и председател на Управителния съвет на новосъздадения научно-изследователски център „Комуникационен център на ЮЗУ“. И в момента проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова е член на редица експертни съвети и органи, сред които са: Научният съвет на Института за български език; Научният съвет на Македонския научен институт в София; Управителният съвет на Македонския научен институт; изследователската група „Namen“ (Регенсбург, Германия); Факултетният съвет на Правно-историческия факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“; Българският национален комитет по балканистика; Ръководният съвет на Фонд „Академик Владимир Георгиев“ към „Фонд 13 века България“, както и Центърът по славянска ономастика на Вроцлавския университет (Полша). Тя е била член на Специализирания съвет по езикознание към Висшата атестационна комисия. Проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова е научен ръководител на няколко докторанти, двама от които успешно защитили своите дисертационни трудове. Тя е рецензент на множество дисертации, научни проекти, книги и статии в България и в чужбина. Не на последно място следва да отбележим и работата на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова като главен редактор на списание „Балканско езикознание“ (2008 – досега), а също и членството ѝ в редакционната колегия на списание „Македонски преглед“.

Цялата значителна по обем научна дейност на проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова е свързана с Института за български език, затова нейните монографии, студии, публикации са един чудесен пример за посветен на науката учен. Нейните системни ономастични проучвания в областта на ойконимията, топонимията, хидронимията, етимологията, антропонимията смело и отдадено продължават делото на проф. д.ф.н. Й. Заимов, основателя на Секцията по ономастика в Института за български език и Групата за старобългарски паметници. Проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова посвещава една значителна част от изследванията си на селищните имена – тема, която има голямо значение за опазването на културно-историческото наследство на нас, българите. Трябва да благодарим на проф. Чолева и за това, че запали интереса ни към социономастиката и днес Секцията по ономастика е центърът, в който се провеждат най-актуалните изследвания на имената на новородените българи. Тази дейност е иницирана и вдъхновена от проф. Анна Чолева-Димитрова.

Голяма част от научното си творчество проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова посвещава на географските имена в Западна България и съвсем естествено, този многогодишен труд ще се увенчае със завършването на едно значимо дело – „Българския топонимен речник“. Това е задача с огромен потенциал и значение не само за българската ономастика, в която ние, нейните ученици, следваме примера ѝ, опираме се на нейните изследвания и съвместно доразвиваме наученото в областта на ономастиката.

На мъногаа лѣта!

Надежда Данчева / Nadezhda Dancheva
Мая Влахова-Ангелова / Maya Vlahova-Angelova

✉ *Гл. ас. д-р Надежда Данчева*

✉ *Доц. д-р Мая Влахова-Ангелова*

Секция по ономастика

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

ndancheva@ibl.bas.bg; mvlahova@ibl.bas.bg

✉ *Assist. Prof. Nadezhda Dancheva, PhD*

✉ *Assoc. Prof. Maya Vlahova-Angelova, PhD*

Onomastics Department

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52, Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

ndancheva@ibl.bas.bg; mvlahova@ibl.bas.bg